

Et liv i naturens tjeneste - om Birgith Sloth

Af Anett Wiingaard

Som medlem af Kvindelige Eventyreres Klub vises flaget i Bayanzag, også kaldet de flammende røde klipper

2020 vil blive husket som det år, hvor en sygdom fundet hos flagermus i Kina i løbet af kort tid spredte sig rundt på hele kloden. Den sundhedsmæssige krise blev en påmindelse om, hvor skrøbelig grænsen mellem natur og menneske er, når vi udrydder et vildt dyrs naturlige habitat. I dette tilfælde spredte sygdommen sig, da en mellemvært kom i tæt kontakt med virusinficerede flagermus. For biolog, rådgivende konsulent og foredragsholder Birgith Sloth¹ har der været en forståelse for balancen i naturen og vigtigheden af at bevare økosystemer, siden hun som gymnasieelev blev formand for den lokale Natur og Ungdomsafdeling i Ålborg. Med årene voksede opgaven til præsident for den internationale ungdomsorganisation ligesom en lang række prestigefyldte poster sidenhen blev føjet til undervejs i det internationale arbejde med at beskytte truede dyrearter og naturområder. Biodiversiteten skulle sikres til gavn for fremtidige generationer. Som barn voksede hun op på en proprietærgård i den smukke natur ved Lindeborg Å og Rold Skov, hvor hun på ture med sine gudfar, der var skovrider, oplevede grævlingens puslen i de tidlige morgentimer, mens hun af sin anden gudfar blev indført i fuglenes færden med jægerens respekt for naturen. De intense naturoplevelser med gudfædrene blev en inspirationskilde for Birgith Sloths livsengagement i naturens tjeneste.

Allerede fra de tidlige år var det rejsebeskrivelser fra eksotiske lande, der stod på bogreolen. Konfirmationsgaven fra skolelærerne var ”Skønne fjerne riger”, og drømmen var allerede da at komme ud for at opleve natur og mennesker ude i verden. En drøm, der gik i opfyldelse med et arbejdsliv, der har ført til projekter og rejser i næsten 90 lande kloden rundt.

Birgith Sloth ser tilbage på sit rige arbejds- og rejseliv således: ”Jeg har haft et fantastisk liv, fordi jeg har været så heldig at få lov til at være involveret i rigtig mange spændende opgaver. Det er sjovt at vide, at jeg har været med til at sikre, at elfenbenshandel blev forbudt, for det var jeg med til i et tæt samarbejde med mine afrikanske kollegaer, og at bjørnene alle blev beskyttet mod illegal handel er også på listen over vigtige resultater.”

Birgith Sloths karriere begyndte som nyuddannet cand.scient. i biologi og psykologi, hvor hun fra en studenterstilling i Miljøministeriet i 1982 indtrådte i en nyoprettet stilling under ministeriet, hvor hun var med til at forhandle gennemførelsen af den internationale konvention, der kontrollerer handel med vilde dyr og planter, CITES², på plads.

Internationale konventioner

Konventionen til bekæmpelse af illegal

handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter blev udarbejdet på initiativ af Tanzania, der i 1960'erne oprettede nationalparker og sikrede nationale fredninger af truede dyrearter, men hvor krybskytteri lagde voldsomt pres på myndighedernes forsøg på at beskytte bl.a. elefanter og næsehorn. Det blev fremhævet, at de lokale bestræbelser ikke ville lykkes, hvis ikke modtagerlandene af ulovligt elfenben og horn samarbejdede. Det var nødvendigt, at disse lande stoppede de illegale produkter ved landegrænserne, og gennem FN fik Tanzania sikret en international aftale i form af CITES. I dag er omkring 5.000 dyrearter og 28.000 plantearter omfattet af konventionen, hvoraf godt 1.000 dyrearter er så stærkt truede, at handel med dem er helt forbudt.

Trods Danmarks ringe størrelse har Birgith Sloth haft stor indflydelse på andre landes overholdelse af konventionen. Hun har utrætteligt arbejdet for, at så mange lande som muligt har fået den krævede lovgivning på plads, og hun har bidraget til at træne personale og rådgive myndighederne, så landene kan leve op til de krav, der ligger i konventionen. Som anerkendelse af dette arbejde modtog hun i 2010 den prestigefyldte Clark R. Bavin-pris³, der blev overrakt på en CITES-konference i Qatar. Det var en ganske særlig ære, siger Birgith Sloth, da Bavin's store arbejde for bevarelse af truede dyr er forbilledligt.

Tusindvis af danske og udenlandske toldere, politifolk og andre myndighedspersoner er blevet trænet af Birgith Sloth, der fortæller: ”Politi og toldvæsen er vigtige aktører for naturbeskyttelsen. Sjældne dyr, der handles ulovligt, skal konfiskeres og de involverede straffes. Derefter skal man finde ud af, om levende dyr kan returneres til afsenderlandet. Man kan også forsøge at anbringe dem i ynglegrupper i en zoologisk have med høj standard. Afkom skal så bruges til gensætning engang i fremtiden. Der er mange lande, der gerne ville have deres dyr tilbage, men de har ikke ressourcer til det, for det at gensætte en art er virkelig vanskeligt og bekosteligt. Undertiden træder internationale conservation-organisationer hjælpende til”.

Sporing af smugling af dyr har været et arbejde, hvor hun først i ministeriet og siden som seniorkonsulent på projekter har stået til rådighed døgnet rundt, hvis en særlig alvorlig situation er opstået.

Stjålne falkeunger i Grønland

Én af de opgaver, der krævede en intens indsats på tværs af landegrænser, var en smuglersag af fire jagtfalkeunger fra Grønland. En ung, tysk mand og hans franske veninde havde udgivet sig for ornitologer og med hjælp fra en grønlandsk fanger opsøgt en jagtfalkeunge i fjeldet, men deres mistænkelige adfærd fik fangeren til

at underrette politiet. Næste observation af parret var af en anden fanger, der gav dem et lift på hundeslæden efter at have set den unge mand og kvinden i tynde støvler vandre forvildet rundt i det øde terræn 20 km fra Uumannaq. Her kunne historien have været endt – med smugling af fire sjældne, grønlandske jagtfalkeunger gemt i et hemmeligt rum i en ung mands rygsæk – men et omfattende samarbejde mellem myndigheder afslørede parret. Birgith Sloth husker tilbage ”Det var en af mine store sager, da jeg var i Miljøministeriet. Betjenten i Grønland blev også kontaktet af en anden fanger, der undrede sig over, at et reb var blevet røvet ude i hans fangsthytte samtidig med, at han havde haft besøg af det unge par. Jeg var i tæt kontakt med de grønlandske myndigheder og fik skaffet penge til, at de i helikopter kunne flyve ud for at kontrollere den lokale jagtfalkeerede. Her fandt politiet klatreudstyr og en tom rede. Derefter gik et tæt internationalt samarbejde i gang mellem politi og toldvæsen i forskellige lande”. Da falkeungerne passerede grænsen til Dover, stod toldvæsenet derfor klart og fandt ungerne skjult under bilsædet. En engelsk opdrætter af jagtfalke var nemlig under mistanke for falske oplysninger om, at en af hans falke rugede på æg, der snart ville klække.

De fire falkeunger overlevede desværre ikke transporten. Det er kyniske folk, der

står bag smuglinger i jagten på de enorme summer, som bl.a. en rovfugl kan indbringe. I dag har man dog ved hjælp af DNA-testning fået bedre kontrol med de brodne kar blandt opdrættere. Lige da DNA-test blev taget i brug, førte det til afsløringen af en udenlandsk opdrætter. Birgith Sloth fortæller: ”Opdrætteren havde kejserørne – det er nogle meget store, meget flotte og sjældne fugle, meget mere sjældne end kongeørn og havørn – og han var dygtig til at opdrætte dem og havde ni unger det år. En DNA-kontrol med blodprøver viste dog, at ingen af de ni unger var unger af de to ørnepar, han havde - og de var heller ikke søskende”.

Konsulent for den arabiske liga

I Miljøministeriet havde Birgith Sloth embedsapparatet med sig. Efter ti år i et konsulentfirma valgte hun i 2004 at blive selvstændig, hvilket gav mulighed for at arbejde uden for de institutionelle rammer. De arabiske lande var tilsluttet CITES, men ikke særligt aktive, og for Birgith Sloth blev det en mærkesag at få inddraget regionen i det globale arbejde med at sikre truede dyrearter og planter. Hendes udgangspunkt var en forståelse for, at i og med de internationale dokumenter og forhandlinger den gang fortrinsvis kun fandtes på engelsk, var sproget en barriere for udbredelsen af det nødvendige arbejde med at sikre naturen. Hendes indlevelse og store erfaring med formidling

Træning i Kuwait af toldere og grænsepoliti fra de arabiske lande. Fot. Lars Eriksen

og netværksskabelse åbnede kontakten, hvilket førte til konsulentarbejde og træning af bl.a. toldere og grænsepoliti i Jordan og efterfølgende for toldere og grænsepoliti fra alle arabisk liga lande i Kuwait.

Arbejdet foregik delvis under Muhammed-krisen i Mellemøsten, og på trods af det arabiske var det ikke til at undgå at genkende ordet ”aldanimark” fra demonstranter på gaden og i medierne døgnet rundt. Den danske konsulent blev dog mødt med ven-

lighed og nysgerrighed i kursusedtagernes undren over den danske statsministers afvisning af et møde med Danmarks arabiske ambassadører.

I Kuwait var det især indsmugling af sjældne fugle, bl.a. rovfugle, som Birgith Sloth trænedede personale tilknyttet toldvæsenet i at opfange ved kontrol af forfalskede forsendelsespapirer, opdage skjulte rum i transportkasser mv. Tilbage i Kuwait efter at have været hjemme i en periode blev hun

Konsulenten blandt vise mænd i Nepal

modtaget af en grænsedyrlæge, der stolt fremviste billeder fra en episode. Birgith Sloth fortæller: ”Det viste sig, at de havde modtaget en kasse med nogle småfugle fra Pakistan, og dyrlægen havde undret sig, for hvem ville dog have de her småfugle ind i landet? Derfor undersøgte han kassen, da han tænkte, der måske var noget galt med den – og da han så tog småfuglene op, viste det sig, at der var dobbeltbund. Nedenunder lå tre Saker falke - det, der svarer til jagt-falken – tæt svøbt med hætte over hovedet og pakket ned i tre små rum. Planen var at

smugle dem ind og derefter videre til Saudi-Arabien, hvor man betaler op til 60.000 dollar for én fugl.”

I Saudi-Arabien har tæmmede falke været anvendt til falkonér-jagt, og det har givet stor prestige for de arabiske sheiker at have en ikonisk hvid jagtfalk på armen – en skæbne, der formodentlig også var tiltænkt de fire grønlandske falkeunger. I dag er der dog kommet en forståelse i regionen for, at fuglene ikke skal fjernes fra naturen, så der i stedet opdrættes falke til jagtbrug.

Samtidig er interessen ved at aftage, da der ikke i samme grad som tidligere er prestige forbundet med at eje en tæmmede falk.

Blandt munke og vise, hellige mænd

Nysgerrigheden over for fremmede kulturer har ført Birgith Sloth verden rundt. Her har hun brudt ud af det komfortable, og i stedet for at bo på hoteller booket til de udenlandske konsulenter har hun fundet logier blandt de lokale. Det har givet venskaber på tværs af kulturforskelle og opbygget en tillid mellem konsulent og vært: ”Jeg tror, man skal være meget nysgerrig og åben over for andre kulturer og andre menneskers vaner og baggrund. Når jeg kommer ud til et nyt sted, så er jeg til stede i nuet og forsøger at sætte mig ind i, hvordan tingene fungerer der. Ellers kan man ikke få succes med at få opbygget en god lovgivning og solide institutioner til gavn for naturen”.

I de asiatiske lande er det især vigtigt at knytte kontakt til lokale toneangivende munke, da disse følges med stor respekt af lokalbefolkningen. Klostrene har en vigtig position med deres engagement i beskyttelsen af miljø og natur, og Birgith Sloth har derfor gjort sin indflydelse gældende ved at inddrage munkene i arbejdet.

Gennem fælles venner førte et ophold i Mongoliet til et møde med Dalai Lama, der er kendt for sin sympati og respekt for

naturen. Den karismatiske leder er én af mange personligheder, som Birgith Sloth har haft glæden af at møde i sit kombinerede arbejds- og rejseliv.

De røde Dinosaur klipper

I forbindelse med natur- og dyrebekyttelse har Birgith Sloth rejst meget i Mongoliet. Den daværende miljøminister ønskede at frede en fjerdedel af hele Mongoliet, og derfor rejste hun første gang dertil, da ministeren i 1993 bad Danmark om hjælp til udarbejdelsen af en økoturismeplan. Skal hun fremhæve ét land fremfor andre, er det Mongoliet, der i særlig grad står hendes hjerte nær. Hun nævner den store, varierede Gobi-ørken med dinosauræg og knoglerester, de uendelige bølgede, grønne bakker med stepper, de mange husdyr, der græsser, og den tætte kontakt mellem natur og menneske. Specielle planter har tilpasset sig ørkenen, og også store dyr som bjørne, kamel, vildæsel og antiloper overlever der. De røde klipper i Gobi er kendt som dinosaurernes vugge, da det var her, man som det første sted i verden i 1920 fandt dinosauræg. I de røde klipper er store forekomster af ikke bare æg, men også af knogler af dinosaurer. Æggetyven Oviraptor og rovdinosaurer Velociraptor - begge hyppigt tegnede i tegneserier - forekommer her i stort antal og er kun fundet i Mongoliet. Birgith Sloth fortæller: ”En forsker fra Smithsonian i USA, som jeg kender, fortalte, at de havde

lavet et væddemål, som han vandt, da han havde fundet seks fossilskeletter af Oviraptor på én time. Det skyldes, at her har været utroligt frodigt, indtil en katastrofe for 60 millioner år siden indtraf - om det var en vulkan eller et fremmedlegeme udefra, skændes forskerne stadig om. Det betyder, at dinosaurerne blev fanget der i de røde kalkstensklipper, og når klipperne forvitrer hen ad vejen, kommer fossilerne frem i store mængder. Også nogle af de første primitive pattedyr er fundet i området, så overgangen fra dinosaurer til pattedyr kan også ses her.”

Som seniorkonsulent har Birgith Sloth været en af få kvinder i en mandeverden, hvor man i lange perioder er væk fra hjemmet. Da hun derfor i 1996 tilfældigt læste om Kvindelige Eventyreres Klub søgte hun om at komme gennem nåleøjet som medlem af fællesskabet. Birgith Sloth fortæller: ”Det er en klub for kvinder, der er nysgerrige på verden og vil opleve smuk natur og andre folkeslag. På det tidspunkt var jeg meget i en mandeverden, så jeg syntes, det kunne være spændende at dele mine oplevelser med andre kvinder, der også tog ud i verden”.

De store dyr

Når Birgith Sloth kigger tilbage på sin rolle som konsulent, glæder hun sig bl.a. over, at hun bidrog til at få elefanter omfattet af bestemmelser, som forbyder handel med

elfenben. Der foregår stadig illegal handel, men det er lykkedes at bevare elefanterne som en del af den afrikanske og asiatiske natur. Birgith Sloth forklarer: ”Der er meget stor opbakning i det sydlige Afrika for at få stoppet krybskytteriet på bl.a. elefanter og næsehorn, og der gives kæmpestore bøder og fængselsstraffe til de skyldige. Det er kinesere, der står bag den organiserede kriminalitet, og da næsehornshorn er mere værdifuldt end diamanter, guld og lignende, er de totalt skrupelløse. Men jeg vil sige, at de anti-krybskytteteams, der er bygget op i nationalparkerne, er meget professionelle og lader sig ikke stoppe, selv nu, hvor de næsten ingen løn får pga. coronaen. De fortsætter ufortrødent deres arbejde med at stoppe krybskytteriet.”

Horn af næsehorn anvendes i den traditionelle kinesiske medicin, hvor det ifølge overtro skulle kunne kurere sygdomme og sikre et sundt helbred. Også bjørne er jagtet vildt af kinesiske bagmænd. Man har fundet levende bjørne, hvor man har fjernet galdeblærene og poterne, der ifølge overtroen skulle kunne holde sygdomme fra døren. Galden i en blære i tørret tilstand vejer ca. fem gram, men et helt dyr må lade livet for at give bagmændene to galdeblærer og helt op til 8.000 dollar på det illegale marked⁴. Jagten på de kriminelle netværk kompliceres, hvis enkelte arter holdes udenfor handelsreguleringer, da det er vanskeligt at

Blandt babysæler på isen ved New Foundland

dokumentere, at fx en galdeblære stammer fra de fredede bjørnearter. Sortbjørnen var tidligere ikke omfattet af CITES, men Birgith Sloth arbejdede sammen med asiatiske kollegaer for at få den inkluderet på listen. Forløbet var således, at ”myndighederne i USA og Canada, hvor sortbjørnen lever, havde forståelse for nødvendigheden af en fredning, men ude i de to landes stater var der modstand mod at få sortbjørnen omfattet af CITES. Ved afstemningen i konventionssammenhæng manglede én stemme i at få arten inkluderet på listen. Som repræsentant for de danske myndigheder lykkedes det imidlertid at få en ny

afstemning, da jeg kunne dokumentere, at amerikanerne havde givet fejloplysninger⁵. Det lykkedes mig ved tæt samarbejde at få bl.a. Japan over på vores side, og ved fornyet afstemning blev fredningen vedtaget med to stemmers flertal. Efter afstemningen gik delegationslederen for Canada tværs gennem salen til den danske delegation, hvor han gav mig hånden og sagde tillykke, hvilket var en ekstra stor glæde”.

Intense naturoplevelser

Det er med tilfredshed, at Birgith Sloth kan se tilbage på de sejre, hun har opnået med diplomati og et stort personligt netværk.

Med sig har hun også de mange intense oplevelser i naturen, der står mejstet i hukommelsen.

I forbindelse med arbejdet for at få vedtaget et importforbud af babysælskind til EU var hun således ude på isen ved New Foundland for at observere babysælerne, der ved hjælp af lyde knytter et bånd til moderen: ”Der var helt stille og helt hvidt, og der var sæler så langt øjet rækker. Man kunne bare høre den der ’mm-lyd’, som ungerne hele tiden siger, hvor moderen så beroligende svarer med en hvislelyd - den oplevelse kan du ikke fange med kameraer eller noget, du har den bare med dig altid.

Men man behøver ikke rejse langt; jeg har også stået og set på, da der var solformørkelse for nogle år siden, hvor en lille rødhals i min have satte sig lige ved siden af mig og sang. Jeg havde en fornemmelse af, at den ville sige, der er et eller andet galt her, hvorfor går solen ned? Det er jo også en fantastisk oplevelse”.

Balancen i naturen

Siden ungdommen har Birgith Sloth været naturens ambassadør, der har arbejdet for at skabe forståelse for, at alt liv hænger sammen, og at vi alle er en del af økosystemet. ”Jeg vil gerne kaldes lobbyist, for jeg har fagbaggrunden til at være det. Hvis man har en viden, så har man også en forpligtelse til

at prøve at udnytte den og også til at lære andre op. Det at tage ud og lave projekter og at hjælpe nye studerende og lignede, det er også en forpligtelse, man har”.

Biodiversitet er afgørende for såvel miljøet som for bekæmpelse af klimaændringer. Udryddes nogle arter, kan det ændre balancen i forhold til klodens vækster, bestøvning af planter og afgrøder, rensning af drikkevand mv. Gennem de internationale konventioner hæver man barren, så de enkelte lande presses til at beskytte deres særlige dyre- og plantearter. I Asien og Afrika er der fx en forpligtelse til at beskytte elefanter og bjørne, mens vi i Danmark har en særlig forpligtelse over for sæler, da en stor del af den europæiske sælbestand findes her ligesom troldænderne, der overvinterrer i Danmark. Ifølge Birgith Sloth er det uforudsigeligt hvilke konsekvenser, det kan have for mennesket, hvis arter forsvinder, da naturen skal være i balance for at være stærk og modstandskraftig. For de store dyrs vedkommende er de vigtige bl.a. for at opretholde den utømmede natur, da deres effektive græsning skaber plads for de planter, græsser og urter, som insekter lever af, ligesom rydningen giver mulighed for andre dyr i området. Birgith Sloth forklarer: ”En elefant fx skaber savanneagtige områder, den fjerner træerne og buske, hvilket giver plads til græs, og så kan der komme antiloper, zebraer osv. Elefanter er derfor

vigtige for økosystemet. Hvis de ikke er der, så vokser det hele til, og så er der ikke levesteder til de dyr, der græsser.

Bjørnens funktion er at være et stort dyr i området. Nogle af dem spiser kød, mens andre er planteædere, og der kan man tænke, at de gør måske ikke nogen forskel, men det gør de alligevel, for i de områder, hvor der er bjørne, der vil der normalt ikke være så mange ulve og los. Så igen – den er med til at opretholde en balance ved sin blotte tilstedeværelse”. Denne balance overvåges gennem internationale konventioner, men vi har alle en forpligtelse til at være årvågne og hjælpe til.

Udnyttelse af dyrene

Klodens befolkningstilvækst presser økosystemerne, da bl.a. urbanisering og intensivt land- og skovbrug sker på bekostning af dyrenes levesteder, så den naturlige balance forstyrres. Den nuværende sundhedskrise forårsaget af en virus i en flagermusart og forstærket af mutationer i bl.a. den danske minkbestand har skabt en ny bevidsthed om økosystemernes betydning og sammenhæng mellem mennesker og dyr på tværs af grænser⁶. Birgith Sloth er her en af vor fremmeste ambassadører til bevarelse af den naturlige biodiversitet dels gennem beskyttelse af truede dyrearter, dels gennem hendes indsats gennem årene for at bevare naturområder i form af russiske, østeuropæ-

iske og asiatiske nationalparker foruden genopbygning af flersidigt skovbrug i forskellige lande fra Polen til det østlige Sibirien.

Eventyret i Danmark

Få har som Birgith Sloth opbygget netværk rundt om i verden, men de eventyr, hun har søgt udenlands, finder hun også i det nære: ”Der er stadigvæk opgaver, der skal løses. Jeg er blevet endnu bedre til at fordybe mig, at bruge øjeblikket og nyde roen. De små ting kan man få rigtig meget ud af også, man behøver ikke at rejse på den anden side af jorden”.

Birgith Sloth sætter stadig sit præg gennem aktiviteter i internationale organisationer samt herhjemme i bl.a. Verdensnaturfonden, Ankenævnet for Patienterstatningen samt Rådet for Dyreforsøg. Fascinationen af naturen deles gerne gennem foredrag og guidede ture i ind- og udland, og hun ser det desuden som en vigtig del af sit fortsatte konsulentarbejde at overlevere videnskapital til den næste generation, der skal stå vagt og i fremtiden forhindre, at vi driver rovdraft på naturen.

Kilder

Samtaler med Birgith Sloth.

Jørgensen, Erik B.: Mød eventyreren Birgith Sloth. Komud.dk, 16.9.2020 (podcast).

Lee Beckett, Franciska: Det' mit job: Birgith Sloth. Magisterbladet nr. 4, 2011.

Mikkelsen, Anne-Marie: Farlig langfart. WWF, Levende natur nr. 2, 1991.

Referencer

1 I forbindelse med Vejby-Tibirke Selskabet har Birgith Sloth været selskabets naturguide på salture til Hesselø.

2 CITES står for Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, også kaldet Washingtonkonventionen efter den by, hvor aftalen faldt på plads mellem en række lande.

3 Clark R. Bavin Wildlife Law Enforcement Awards er navngivet til minde om den amerikanske Clark Bavin, der var banebrydende i afsløringen af ulovlig handel med truende dyr og planter.

4 Handlen med vilde dyr, herunder den illegale handel, er steget kraftigt de seneste årtier og er i dag den fjerde største industri i verden, kun overgået af menneskehandel, våben og narkotika (WWF).

5 Indenfor CITES-konventionen opdeles reguleringerne i lister over henholdsvis 1) stærkt truede dyr, 2) dyr, der kan reguleres, og 3) dyr, der kun skal kontrolleres i afsender- og ikke modtagerland. Kontrollen med de truede dyrearter på sidstnævnte liste er derfor ikke tilstrækkelig, men ved første afstemning til mødet var det fremstået som om, der var samme grad af kontrol som på de øvrige to lister.

6 To tredjedele af alle menneskelige sygdomme stammer i dag fra dyr, og det forventes at tallet vil stige (Patrick Greenfield: Ban wildlife markets to avert pandemics, says UN biodiversity chief. The Guardian, 6.4.2020).